

Департамент освіти і науки
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)
Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут післядипломної освіти

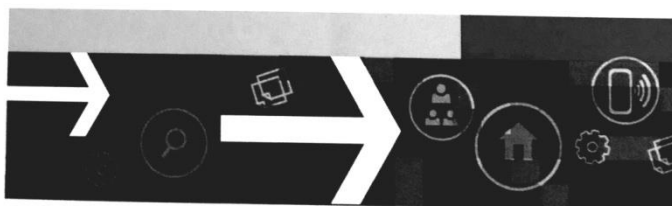

СТОЛИЧНА ОСВІТА: ЯКІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПОРАДНИК IV. З досвіду роботи
освітян міста Києва

Частина 2

Педагогам,
учням,
батькам,
керівникам закладів
освіти

УДК 37.09:355.01
С81

Рекомендовано до використання в освітньому процесі
Вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 3 від 01.06.2023 р.)

За загальною редакцією
О.Г. Фіданян, М.Ф. Войцехівського

Рецензенти:

Зубко А.М., кандидат педагогічних наук, професор Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти»;

Шовковий В.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Столична освіта: якість в умовах воєнного стану. Порадник IV.
С81 З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. У 2-х ч. Ч. 2. / Упоряд.: Фіданян О.Г., Войцехівський М.Ф., Дідур О.О. — Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. — 416 с.

У пораднику представлено досвід роботи освітян міста Києва під час війни. Окреслено особливості організації роботи закладу освіти в умовах воєнного стану. Подано практики освітян із забезпечення якості освіти та формування наукової еліти України. Представлено результати моніторингового дослідження навчальних досягнень учнів і способи подолання освітніх розривів. Зібрано рекомендації зі збереження й відновлення внутрішніх ресурсів учасників освітнього процесу. Запропоновано форми безперервного професійного розвитку педагогів.

Для вчителів, керівників закладів освіти, учнів, батьків, методистів методичних кабінетів та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

УДК 37.09:355.01

- © Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), 2023
- © Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023
- © Фіданян О.Г., Войцехівський М.Ф., Дідур О.О., упорядкування, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 3

Збереження та відновлення внутрішніх ресурсів

всіх учасників освітнього процесу 9

3.1. Інноваційні практики практичних психологів закладів освіти 9

Ольга Падій, Анна Пінчук. Застосування арттерапевтичних практик для емоційної стабілізації учасників освітнього процесу 9

Ксенія Сулима. Подолання труднощів навчання учнів з особливими освітніми потребами в умовах надзвичайних ситуацій 15

Оксана Ткаченко. Казка як психотерапевтичний метод розв'язання конфліктів та проблемних ситуацій життя 24

Світлана Дмитришина. Про позитивні аспекти ритуалів в житті дитини 26

Анастасія Мігулаш. Цикл практичних семінарів щодо профілактики професійного вигорання вчителів та пошуку внутрішніх ресурсів 30

Людмила Березовська. Самоусвідомлення та саморегуляція як умова формування індивідуальної системи ресурсів особистості 36

Андрій Гуленко. Ігрові методи в роботі практичного психолога школи під час воєнного стану 39

Ольга Перекопайко. Практики практичних психологів закладів освіти під час воєнного стану 44

Антоніна Данко. Інноваційні практики практичних психологів закладів освіти (з досвіду роботи практичного психолога ЗЗСО № 49) 52

Наталія Гриценко. Інноваційні практики практичних психологів закладів освіти Шевченківського району 56

Анна Білошицька. Проект «ДоброГрай». Осередок для комунікації та спільної діяльності з учнями з особливими освітніми потребами 61

Ірина Ганжала. Впровадження інноваційних практик в умовах воєнного стану 69

<i>Раїса Саф'янова</i> . Інноваційні практики роботи щодо збереження та відновлення внутрішніх ресурсів всіх учасників освітнього процесу	76
<i>Юлія Шубіна</i> . Сучасні та дієві методи саморегуляції учасників освітнього процесу	79
<i>Ельмаз Кліменок</i> . Впровадження інноваційних практик в умовах воєнного стану	83
<i>Марина Горяєва</i> . Підтримка педагогів під час війни (з досвіду роботи)	86
<i>Ліна Орловська</i> . Застосування техніки «Безпечне місце» в роботі з дітьми дошкільного віку	92
<i>Анна Сазонова-Беньковська</i> . Інноваційні практики практичного психолога спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 85	95
<i>Віталій Жовнер</i> . Інноваційні практики практичного психолога ПЗ «Ліцею «Clever School»	106
<i>Людмила Ткаченко</i> . Ефективні техніки та вправи надання першої психологічної допомоги	110
<i>Олена Рогачевська</i> . Збереження та відновлення внутрішніх ресурсів всіх учасників освітнього процесу	118
<i>Олена Щербань</i> . Психологічний супровід дітей під час воєнних дій в Україні за допомогою методів інтегративної арттерапії	121
<i>Олеся Латиш</i> . Інноваційні технології в роботі практичного психолога СШ № 105 Дарницького району	133
<i>Олеся Марецька</i> . Використання засобів арттерапії як інструментів відновлення внутрішніх ресурсів у роботі з учасниками освітнього процесу	137
<i>Ольга Казакова</i> . Інноваційні практики практичного психолога ліцею «Інтелект»	148
<i>Дмитро Ткач</i> . Інноваційні практики практичного психолога Київського ліцею Ольги Макаренко	153
<i>Юлія Коростинська</i> . Інноваційні практики збереження та відновлення внутрішніх ресурсів учасників освітнього процесу (з досвіду роботи СЗШ № 274)	157
<i>Галина Залогіна</i> . Досвід роботи практичного психолога ЗДО № 473. Хібуки — терапія для дітей дошкільного віку в організації освітнього процесу в умовах воєнного стану	164
<i>Інна Бондар</i> . Особливості надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану: інновації та поради	166

<i>Юлія Пінко</i> . Із досвіду роботи практичного психолога СЗШ № 146 м. Києва	169
<i>Наталія Фисина</i> . Збереження та відновлення психологічних ресурсів учасників освітнього процесу — з досвіду ЗСЗО № 201	171
<i>Ольга Обозова</i> . Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни: збереження та відновлення власних ресурсів	175
<i>Юлія Прижегалінська</i> . Інноваційні напрацювання практичних психологів у закладах освіти: організація підтримки в умовах воєнного конфлікту	183
<i>Наталія Наумчук</i> . Психологічна підтримка учасників освітнього процесу у воєнний час	190
<i>Галина Наконечна</i> . Збереження та відновлення внутрішніх ресурсів усіх учасників освітнього процесу	195
<i>Тетяна Куценко</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу. Як вчителям дбати про себе під час війни	204
<i>Ольга Хмелева-Токарева, Олена Сокол</i> . Результати опитування працівників психологічної служби в системі освіти міста Києва щодо потреби у професійних знаннях і навичках (січень 2023)	208
<i>Ольга Хмелева-Токарева</i> . Результати опитування «Підлітки та Інтернет»	217
3.2. Поради психолога учасникам освітнього процесу	224
<i>Ольга Хмелева-Токарева, Олена Сокол, Марія Величко, Вікторія Торліна</i> . Діяльність психологічної служби закладу освіти в умовах воєнного стану	224
<i>Наталія Холемська</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу	225
<i>Вікторія Фельберг</i> . Запобігання стресових ситуацій пов'язаних з військовими діями в країні	257
<i>Вікторія Красюк</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу	281
<i>Світлана Поліщук</i> . Досвід роботи практичного психолога (робота з батьківською громадою) «Умови набуття та збереження власного батьківського ресурсу — розуміння, знання та вміння»	286
<i>Яна Письменна</i> . Підтримка емоційного благополуччя дітей дошкільного віку (лайфхаки психолога)	288

<i>Зінаїда Хорольська</i> . Техніки стабілізації внутрішнього стану	292
<i>Наталія Гриценко</i> . Поради та рекомендації учасникам освітнього процесу. Як говорити з дітьми про війну?	296
<i>Мирослава Хоменко</i> . Поради щодо використання практик майндфулнес з дітьми дошкільного віку	299
<i>Тетяна Паламарчук</i> . Збереження та відновлення внутрішніх ресурсів усіх учасників освітнього процесу в умовах сьогодення	304
<i>Юлія Герасимова</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу (з досвіду практичного психолога СЗШ № 291	308
<i>Ірина Жебчук</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу (з досвіду СЗШ № 314)	312
<i>Надія Карпуніна</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу зі збереження та відновлення внутрішніх ресурсів (з досвіду роботи школи I–III ступенів № 284)	318
<i>Ольга Казакова</i> . Поради психолога учасникам освітнього процесу.	321
<i>Тетяна Калязіна</i> . Психологічна допомога учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану	325
<i>Вікторія Тупало, Людмила Давидчук</i> . Універсальні рекомендації учасникам освітнього процесу	333
<i>Сергій Фатєєв</i> . Перетворюємо труднощі в можливості. Поради психолога Предславинської гімназії № 56	338
<i>Ілона Москвіна</i> . Поради практичного психолога учасникам освітнього процесу (з досвіду роботи практичного психолога СШ № 3 м. Києва)	342
<i>Юлія Пітко</i> . Поради практичного психолога СЗШ № 146 м. Києва педагогічним працівникам	346
<i>Тетяна Гулєвич</i> . Рекомендації фахівцям психологічної служби закладів освіти в умовах воєнного стану	348

РОЗДІЛ 4

Професійний розвиток педагогів столиці:

виклики сьогодення, запити, неперервність	351
<i>Михайло Войцехівський</i> . Про особливості підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти м. Києва у 2023–2024 н.р.	351
<i>Алла Жукова</i> . Критерії та показники оцінювання якості професійної компетентності вчителя на засадах інноваційних технологій	360
<i>Тетяна Пушкарьова</i> . Інфомедійна грамотність в освітньому процесі як важливий чинник протистояння загрозам інформаційної війни	376

<i>Людмила Булана. Професійний розвиток педагогів столиці: виклики сьогодення, запити, неперервність</i>	379
<i>Людмила Яременко. Сертифікація вчителів: виклик, необхідність модернізації чи професійне зростання та вдосконалення?</i>	382
<i>Оксана Іваненко. Професійний розвиток педагогів столиці: виклики сьогодення, запити, неперервність (з досвіду роботи СЗШ I–III ступенів № 316)</i>	385
<i>Світлана Савінова. Професійний розвиток педагогів столиці: виклики сьогодення, запити, неперервність (з досвіду роботи гімназії № 261)</i>	388
<i>Ірина Санковська. Роль вебінарів у професійному розвитку педагогів: виклики, запити, зростання</i>	397
<i>Марина Шопіна. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами під час війни</i>	404
Склад робочої групи з упорядкування матеріалів до poradnika	412

*Ольга Хмелева-Токарева,
завідувач НМЦ
практичної психології
і соціальної роботи
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
Олена Сокол,
практичний психолог НМЦ
практичної психології
і соціальної роботи
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

Результати опитування працівників психологічної служби в системі освіти міста Києва щодо потреби у професійних знаннях і навичках (січень 2023)

З огляду на загрози психологічному і психічному здоров'ю учасників освітнього процесу через збройну агресію російської федерації в Україні, роль психологічної служби в системі освіти неухильно зростає. Адже саме психологічна служба покликана забезпечувати своєчасне і систематичне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти, оперативно та ефективно реагувати на виклики життя і навчання в умовах війни.

Ситуація, яку нині переживає Україна, виходить за межі звичайного досвіду роботи практичного психолога закладу освіти. Українські психологи зіштовхнулися з проблемою роботи в умовах війни раптово, не маючи відповідної підготовки. Через це так важливо забезпечити їм можливість додаткового навчання для опанування необхідних компетентностей на державному рівні.

Задля ефективного планування заходів методичного супроводу, розробки програми курсів підвищення кваліфікації у 2023 році, організації додаткового професійного навчання з оволодіння сучасними технологіями психологічної допомоги науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка протягом 10–15 січня 2023 року проведено онлайн-опитування працівників психологічної служби у системі освіти міста Києва щодо нагальної потреби у професійних знаннях і навичках. У опитуванні на добровільних засадах взяли участь 415 спеціалістів з різних типів закладів освіти. Це ***фахівці із неоднаковим досвідом і стажем роботи.***

Така «різність» респондентів, сприяє об'єктивному відображенню думок, настроїв фахівців із психологічного здоров'я у освіті Києва та загальних тенденцій щодо підвищення їх фахової кваліфікації, надає підстави для узагальнення отриманої інформації. Зауважимо, що дані, здобуті під час опитування, підтверджують і дещо конкретизують відомості, раніше отримані нами із інших джерел (здебільшого під час професійної взаємодії із працівниками психологічної служби закладів освіти м. Києва).

При відповіді на ***запитання «Чи Вам наразі вистачає фахової компетентності для якісного психологічного супроводу та дієвої підтримки учасників освітнього процесу в умовах війни?»*** приблизно половина опитаних мали труднощі з оцінкою рівня власної фахової компетентності: 51, 2% респондентів обрали варіант «складно відповісти»; 27, 9% спеціалістів вказали на свій недостатній, на їхню думку, рівень фахової компетентності; 20,9% фахівців ствердно відповіли на задане запитання.

Такі результати, на наш погляд, підтверджують припущення, що переважна більшість працівників психологічної служби ще не має або професійної підготовки, необхідної для роботи в умовах війни, або доста досвіду такої роботи. Наслідок — невпевненість у власному професіоналізмі, відсутність чіткого розуміння професійної компетенції.

Тішить, що деяка частина фахівців (20,9 %) все ж вже змогла адаптуватись до нових умов професійної діяльності, актуалізувавши і удосконаливши власні знання і вміння.

Запитання «Потребу в яких професійних знаннях і навичках Ви відчуваєте зараз найбільше?» виявило велике поле запити для підвищення кваліфікації працівників психологічної служби: *підтримка учасників освітнього процесу в воєнний час; підтримка дітей з ООП; робота з дітьми у гострому стресі; формування навичок звичок здорового способу життя в умовах війни; розвиткові заняття з дітьми: форми і методи їх впровадження; групова робота психолога в онлайн-просторі; організація та проведення онлайн-опитувань; проведення тренінгів; діагностична робота в умовах дистанційного навчання; техніки мотивації професійного самовдосконалення педагогів; документація фахівця психологічної служби; техніки КПП у роботі з підлітками і дорослими; психологічна допомога у переживанні втрати, горя, печалі та страждання; психологічна допомога людині з ампутацією кінцівок; посттравматична психологічна допомога; розвиток стресостійкості і психологічної дружності; організація роботи з дітьми-сиротами, які навчаються дистанційно і зараз перебувають за кордоном, та їх батьками-опікунами; відновлення психологічного ресурсу; робота з дітьми, які пережили важкі травмуючі події; робота з дітьми та батьками ВПО; психологічна підтримка батьків — учасників освітнього процесу; психологічна підтримка сімей, рідні яких перебувають у зоні бойових дій; валідні, надійні діагностичні методики для роботи з актуальними сучасними проблемами; оновлення і осучаснення інструментарію роботи; робота із жертвами насильства; психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах війни; кризове консультування; психотерапія кризових станів; екстрена психологічна допомога; психологічна допомога у подоланні стресу; сімейне консультування; корекція тривожності в умовах наявності постійних тригерів; збереження психічного здоров'я усіх учасників освітнього проце-*

су під час війни; психологічний супровід родин військовослужбовців; робота з фобіями, панічними атаками тощо.

Таке тематичне розмаїття зумовлене різницею у професійній підготовці спеціалістів, різним стажем та досвідом їх роботи, а також різними запитами та потребами їх клієнтів.

Ще працівники психологічної служби зауважили загальну потребу в професійному спілкуванні та обміні досвідом із колегами.

Отримана інформація допоможе у плануванні заходів для практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти м. Києва, які організовуватиме і проводитиме НМЦ практичної психології і соціальної роботи Інституту післядипломної освіти з вересня 2023 року.

Узагальнення відповідей на **запитання «На Вашу думку, яке додаткове професійне навчання необхідно організувати для практичних психологів закладів освіти, щоб підвищити ефективність їх діяльності в умовах воєнного стану?»:**

- «Профілактика стресових станів»;
- «Кризове консультування»;
- «Хібукі-терапія» або «Терапія іграшкою»;
- організація і проведення семінарів — практикумів на актуальну тематику;
- супервізійна допомога практичним психологам закладів освіти;
- «Психологічна підтримка педагогів»;
- «Техніки КПТ з розвитку стресостійкості і адаптивності»;
- «Робота з панічними атаками, ПТСР, тривожними станами, страхами, фобіями»;
- «Профілактика тривожності та дієві вправи для її подолання»;
- «Групові психологічні тренінги у роботі зі здобувачами освіти різного віку»;
- «Психологічна травма. Робота з травмованими людьми»;

- «Практична психологічна допомога людям під час військових дій» (приблизний алгоритм дій та дієві техніки);
- курс онлайн-лекцій щодо психологічної самопомоги, пошуку сенсів життя, профілактики та подолання емоційного і професійного вигорання;
- «Розвиток стресостійкості та резилієнтності в умовах війни»;
- «Психологічний супровід сімей військових»;
- «Кризова психологія»;
- «Тілесна психотерапія»;
- «Робота психолога закладу освіти з педагогами та батьками в умовах воєнного стану»;
- «Відновлення ресурсності»;
- «Екстрена психологічна допомога при гострому стресовому стані»;
- «Межі компетенції практичного психолога закладу освіти під час роботи в умовах війни»;
- «Особливості надання психологічної допомоги в онлайн — форматі»;
- «Техніки зіцнення».

Як видно із переліку тем, відповіді на це запитання схожі із відповідями на попереднє і спонукають до тих самих висновків щодо потреби працівників психологічної служби в системі освіти міста Києва у додатковій фаховій підготовці. Спеціалісти потребують досить різнобічного навчання для здобуття професійних знань і навиків, необхідних для роботи у воєнних і післявоєнних умовах.

Запитання «Які навчальні програми, корисні для роботи психолога в умовах війни, Вами опановано?»

Опитування зафіксувало, що деякими працівниками психологічної служби у системі освіти міста Києва вже опановано:

- ***міжнародні навчальні програми:*** «Формування навичок першої психологічної допомоги та підтримки у кризових ситуаціях» (програма ізраїльських психологів);

«Діти та війна»; навчальний курс Ольги Штейнман (Ізраїль); Джудіт Тешарі — супервізія в напрямку Психодрама (наразі продовжуються); «Діти та війна. Навчання технік зілєнення»; тренінговий курс від ізраїльського військового психолога доктора Фархі «Методи реагування під час надзвичайних ситуацій»; цикл вебінарів ізраїльських психологів, організований центром «Коло сім'ї» (м. Львів); «Долаючи кризу» (Ізраїль); програма Міжнародної благодійної організації «Служба порятунку дітей»; «Базовий курс позитивної психотерапії (WAPP)»; «Безпечний простір»; «Знати, як допомогти!»; «Права людини в освітньому просторі»; «Перша психологічна допомога. Досвід ізраїльських психологів»; «Психологічне консультування» (Основи травматерапії) — програма Міжнародного інституту післядипломної освіти; ізраїльська програма реабілітації сімей потерпілих під час війни; «Метод EMDR — спеціальна травматерапія; програми СЕТА (Інститут Джона Хопкінса, провідний навчальний заклад США у сфері клінічної психології); «Профілактика суїцидів у громадах»; «Перша психологічна допомога, BASIC Ph» (Мули Лахад); «Модель CoMЭP» — Israel Trauma Coalition; «Заспокійливий Розум» (Резильєнтність та робота з травмою) Patricia Tollison, PhD, CGP, International Center for Mental Health and Human Rights; «Хібукі-терапія»; «Базовий курс кризової самопомогги і допомогги ближньому» — Ізраїльська коаліція по роботі з травмою; «Інструменти короткострокової роботи для зниження рівня травматизації після пережитої травматичної події»; «Соціально-психологічна підтримка при втраті»; «Ізраїльські стандарти першої допомогги» — Юнісеф; «Протоколи для кризового консультування ASSYST» (Асоціація EMDR); «Методи травмафокусованої терапії»;

— **державні програми:** вебінари, семінари, групи психологічної підтримки, організовані НМЦ практичної психо-

логії і соціальної роботи Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; курси підвищення кваліфікації Інституту післядипломної освіти Університету Грінченка (окремі очні і дистанційні модулі, фахові курси «Якість освіти в умовах воєнного стану» для практичних психологів, соціальних педагогів; навчальний курс «Навчіть дитину захищатися!»; тренінги психологічної підтримки для освітян «Поруч»; цикл вебінарів Наталії Сабліної «Я — поруч! Я — психолог!» — ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»; «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»; «Сміливі навчати»; «Навчання технік зцілення для батьків, осіб, що їх замінюють, та спеціалістів, які працюють з дітьми»; «Перша психологічна допомога під час та після завершення воєнних дій»; Національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки МОН;

- **авторські курси:** «Кризове консультування» (Тищенко М., Степанюк О.); «Кризове консультування» (Ліпінська С.); «Супервізія в колі колег»; «Діти і війна» (Наталія Простун); «АРТ-терапія в роботі з ПТСР у дітей та підлітків» (Олена Тараріна); Терапія від Катерини Мілютіної; «Ра-Діти знову» (Вікторія Назаревич); «Допомога дітям під час воєнного стану» (Олена Тараріна); «Військова психологія» (Олена Масик); С. Ройз — цикл занять «Робота з дітьми і педагогами під час повітряних тривог»; авторський курс Лариси Довлад «Психосоматична релаксація»; «Використання інтегративних методів Арт-терапії в кризових ситуаціях» (Вікторія Назаревич); «Артсупровід у кризі» (Вікторія Назаревич); «Методи арттерапії у роботі з ситуативними кризами» (Вікторія Назаревич);
- **інше:** вебінари на освітній платформі «Освіторія»; курси на платформі Prometheus; вебінари на порталі «Всеосвіта», цикл курсів львівського центру «Сімейне коло»; «Діалог та медіація: шлях до порозуміння» — Національна

тренерська мережа ГО «Ла Страда-Україна»; «В Пошуках Майбутнього» — Благодійний фонд «Рідні»; Позитивна психотерапія з транскультуральним підходом; Консолідаційна терапія; навчання у КПТ підході; конференції гештальт-напряму; «Психологічна допомога в кризових ситуаціях учасникам освітнього процесу в ЗДО та ЗЗСО»; курс лекцій «Шляхи підтримки батьків, вчителів, психологів та осіб, що супроводжують дітей» від волонтерського центру «Поруч» та ЮНІСЕФ; цикл вебінарів від Інституту «Я»; «Кататимно-імагінативна терапія психічної травми, ПТСР» (Інститут розвитку символдрами і глибинної психології); курс «Подолання стресу війни і практики підтримки» (комунальна установа «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Запорізької міської ради»; тренінг «Надія по всьому світові» (Благодійний проект «Рука допомоги»); конференції УСП; самоосвіта.

Важливо, що всі опитані спеціалісти засвідчують постійне власне професійне вдосконалення, ніхто із них не відмітив варіант, що вказував би на відсутність будь-якого навчання. Вони також зауважили, що набуті під час такого навчання знання і вміння значно покращують їх професійну ефективність, підтримують та відновлюють ресурсність, створюють підґрунтя для особистісного зростання і самозарядності.

Пропозиції і побажання щодо тематичного наповнення програми курсів підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти у 2023 році, отримані під час опитування:

«Профілактика стресів у молодіжному середовищі», «Психологічний супровід інклюзивного навчання», «Розвиткова робота психолога закладу освіти», «Документація практичного психолога закладу освіти», «Професійна етика фахівця психологічної служби», «Імідж і самопрезентація психолога», «Використання новітніх технологій у практичній ро-

боті», «Тренінги в онлайн-режимі», «Психологічна підтримка дітей, батьки яких воюють», «Психологічний супровід адаптації у колективах дітей ВПО», «Раціональний розподіл часу», «Ігри в укритті без світла для дошкільнят», «Подолання негативних емоційних проявів у педагогів», «Техніки КПТ у роботі з підлітками і дорослими», «Робота з травмою, ПТСР», «Профілактика та подолання тривожності», «Робота із стресовими емоційними станами під час війни та після її закінчення», «Емоційне та професійне вигорання під час війни», «Робота з втратою і горем», «Практики відновлення ресурсного стану», «Екстрена психологічна допомога при гострому стресовому стані», «Подолання тривожності у дітей дошкільного віку», «Профілактика агресії у дітей і дорослих», «Подолання тривоги через невизначеність майбутнього», «Кризові стани у дітей. Методи стабілізації», «Мотивація, корекція поведінки дітей», «Робота психолога з педагогічним колективом і батьками», «Психологічна підтримка педагогів в умовах воєнного стану», «Арттерапія у роботі фахівця із психологічного здоров'я», «Дитяча травма», «Зцілення після втрат».

Практичні психологи і соціальні педагоги висловили подяку за навчальні вебінари, проведенні працівниками Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, групи супервізійної, інтервізійної та психологічної підтримки, організовані науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи з початком повномасштабної російсько-української війни та побажання щодо продовження такої практики.

В цілому, опитування виконало поставлені завдання, надало достатньо інформації для подальшого опрацювання, планування методичної роботи, окреслило актуальну тематику модулів курсів підвищення кваліфікації.

Навчально-методичне видання

СТОЛИЧНА ОСВІТА: ЯКІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПОРАДНИК IV. З досвіду роботи освітян міста Києва

Навчально-методичний посібник

У 2-х частинах

Частина 2

Порадник розроблено членами робочої групи за участю
Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)
та Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

За загальною редакцією
О.Г. Фідалян, М.Ф. Войцехівського

Матеріали публікуються в авторській редакції.

У виданні з навчальною метою
(п. 6 ст. 15, ст. 23 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
використані матеріали, в тому числі ілюстративні,
що містяться в Інтернеті у вільному доступі

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувачка НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*

Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*

Над виданням працювали: *Т.В. Нестерова, Н.І. Погорелова*

Погоджено до друку й розміщення в Інтернеті 18.08.2023 р.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 24,2. Зам. № 3-36.

Київський університет імені Бориса Грінченка, вул.
Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в Інтернеті без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.